

Rynek apteczny w Polsce

Edycja IV

Jaki wpływ miała pandemia koronawirusa na rynek apteczny w Polsce? Czy nadal widoczny jest efekt reformy „Apteka dla aptekarza”?

Czerwiec 2021

Wprowadzenie

Jak pandemia koronawirusa wpływa na rynek apteczny w Polsce? Jak zmienia się liczba aptek po wprowadzeniu „Apteki dla aptekarza”? Zapraszamy do lektury.

Do momentu wprowadzenia w 2017 r. reformy nazywanej w mediach „Aptką dla aptekarza” liczba aptek w Polsce stale rosła, czemu wskazana nowelizacja Prawa Farmaceutycznego miała za zadanie przeciwstawić.

Trend wzrostowy (w latach 2001-2017 liczba czynnych aptek powiększyła się o 10,4 tys.) – jak już dziś wiemy – został odwrócony. Jak wynika z naszych wcześniejszych raportów, konsekwencją nowelizacji przepisów jest (przewidywane zresztą przez branżę) ograniczenie liczby aptek funkcjonujących na rynku.

W jakim tempie spada obecnie liczba czynnych na rynku aptek? Jak ograniczenie liczby aptek oraz pandemia wpływają na sytuację na rynku, w tym na zachowania konsumentów? Zapraszamy do zapoznania się z czwartą edycją naszego raportu.

Życzymy przyjemnej lektury.

Rekordowy spadek liczby aptek

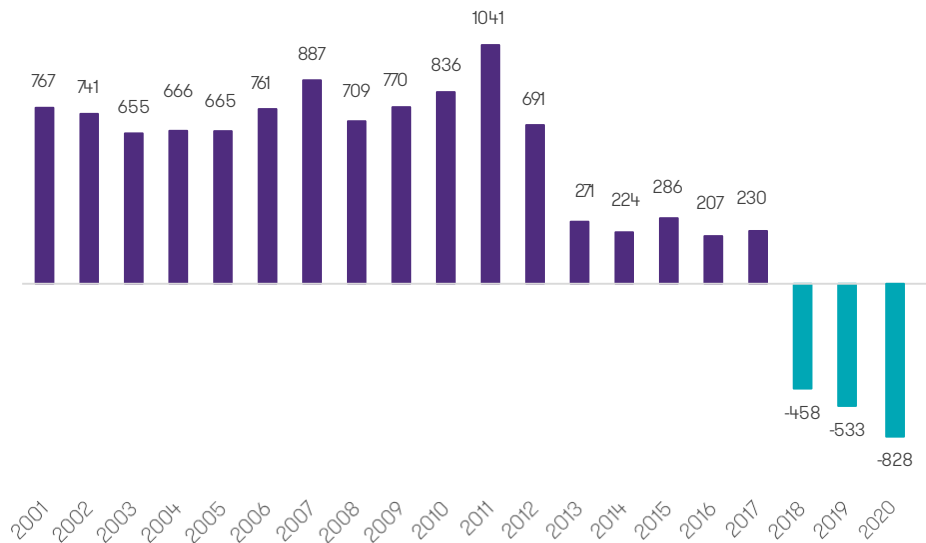
Rok 2020 przyniósł kolejny silny znaczny spadek liczby aptek. Jest ich o rekordowe 828 mniej niż przed rokiem i 1,8 tys. mniej niż trzy lata temu.

Nowelizacja przepisów Prawa Farmaceutycznego z 2017 wprowadziła nowe, trudniejsze do spełnienia wymogi związane z otwieraniem nowych aptek i przejmowaniem już istniejących.

Aby otworzyć aptekę należy spełnić szereg warunków, w tym cenzus wykształcenia, a jej lokalizacja nie może znajdować się w obrębie 500 metrów od aptek już funkcjonujących i w miejscach, w których jedna apteka przypada na więcej niż 3 tysiące mieszkańców gminy (z wyjątkiem, w którym nowa apteka powstaje w odległości większej niż kilometr od najbliższej już funkcjonującej). Dodatkowe warunki muszą być również spełnione w przypadku akwizycji podmiotu (w tym związane z kumulacją własności aptek), która nie może przekraczać 1% aptek na terenie województwa.

Jak wpłynęło to na rynek? Według obliczeń Grant Thornton (na podstawie danych z Krajowego Rejestru Zezwoleń na Prowadzenie Aptek Ogólnodostępnych i Punktów Aptecznych), w 2020 roku utrzymał się trend spadku liczby aptek w Polsce. Ubyło 828 podmiotów, z 14 181 na koniec 2019 roku do 13 353 na koniec 2020 roku. Wśród tych aptek, które utrzymują pozwolenie, mniejsza niż w ubiegłym roku liczba 326 aptek pozostaje nieaktywnych (w roku 2019 było to 368 podmiotów).

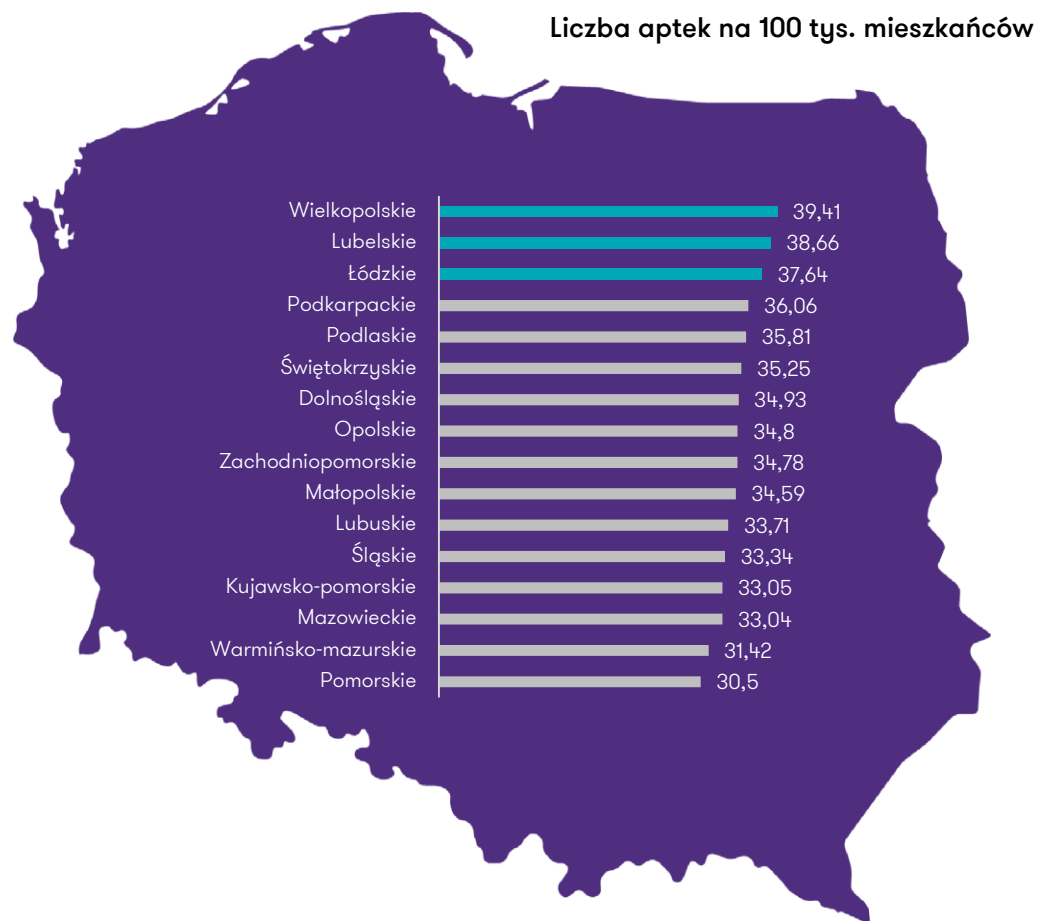
Zmiana liczby aktywnych aptek ogólnodostępnych i punktów aptecznych w poszczególnych latach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://rejstrymedyczne.csioz.gov.pl/ra.html>

Aktywne apteki w poszczególnych województwach

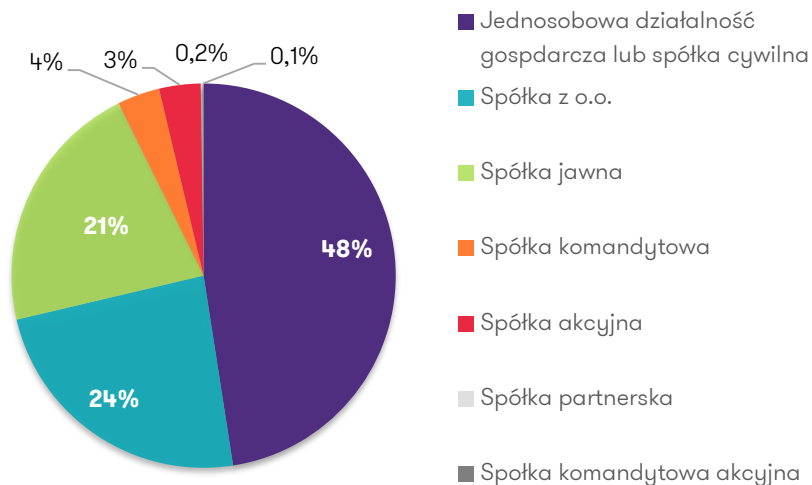
Na 100 tysięcy mieszkańców Polski przypada średnio około 35 aptek. Największe zagęszczenie występuje w województwie wielkopolskim (39,4 apteki), a najmniejsze – w województwie pomorskim (tylko 30,5 apteki).

Formy prowadzenia działalności

Właściciele aptek korzystają ze wszystkich standardowych form organizacyjno – prawnych przewidzianych przez polskie prawo dla prowadzenia działalności gospodarczej.

Forma prawna aktywnych aptek działających w Polsce, stan na koniec 2020 roku

Najpopularniejszymi formami prawnymi wybieranymi przez właścicieli aptek są formy o niskim poziomie skomplikowania i formalizacji prowadzenia biznesu – jednoosobowa działalność gospodarcza oraz spółki cywilne. Według obliczeń Grant Thornton, aż 48 proc. aptek jest prowadzone w tej formie.

Drugą najczęściej wybieraną formą jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (niespełna 3000 aptek, czyli 24 proc. wszystkich aktywnych podmiotów) – na ten wynik składają się głównie podmioty należące do największych w Polsce sieci aptecznych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://rejstrymedyczne.csioz.gov.pl/ra.html>

*Wykres nie uwzględnia podmiotów, w stosunku do których nie ujawniono formy prowadzenia działalności.

Spada liczba nieaktywnych aptek

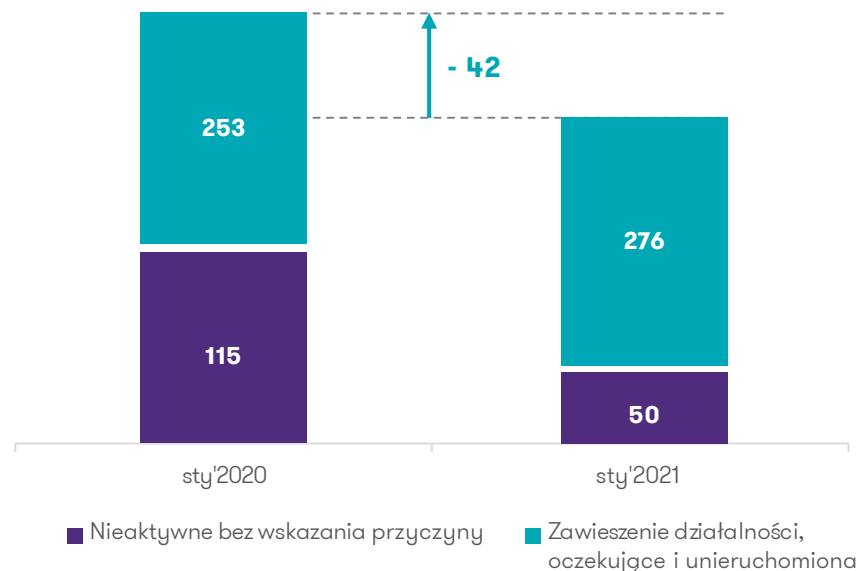
W 2020 roku o 42 spadła liczba aptek, które nie prowadzą aktywnie działalności lub wręcz ją zawiesiły pomimo posiadanego zezwolenia.

W 2020 roku mieliśmy do czynienia ze spadkiem liczby nieaktywnych aptek, czyli takich, które przestały ją prowadzić, nadal dysponując zezwoleniem. Na koniec stycznia 2021 roku takich podmiotów było 50, tymczasem rok wcześniej – aż 115.

O 23 wzrosła natomiast liczba aptek, które zgłosiło zawieszenie działalności – na koniec stycznia 2021 roku było ich 276. Ponadto osiem aptek oczekuje na pozwolenie, a jedną unieruchomiono decyzją Wojewódzkiego Inspektoratu Farmaceutycznego. Łącznie ogólna liczba nieaktywnych aptek spadła więc o 42 podmioty.

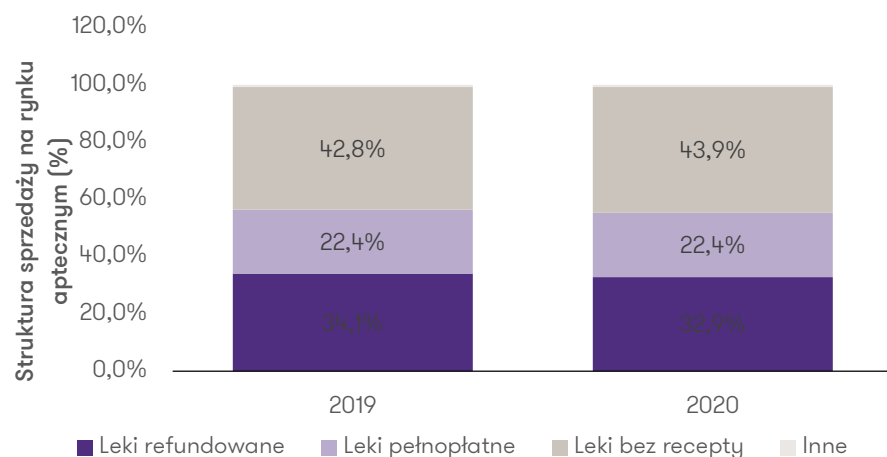
Apteki, które zawiesiły działalność, mogą ją w przyszłości kontynuować (np. po zmianie modelu biznesowego lub w czasie bardziej sprzyjających warunków rynkowych) lub dokonać sprzedaż uprawnień do prowadzenia apteki w danej lokalizacji.

Liczba nieaktywnych i zawieszonych aptek na koniec stycznia 2020 i 2021 roku

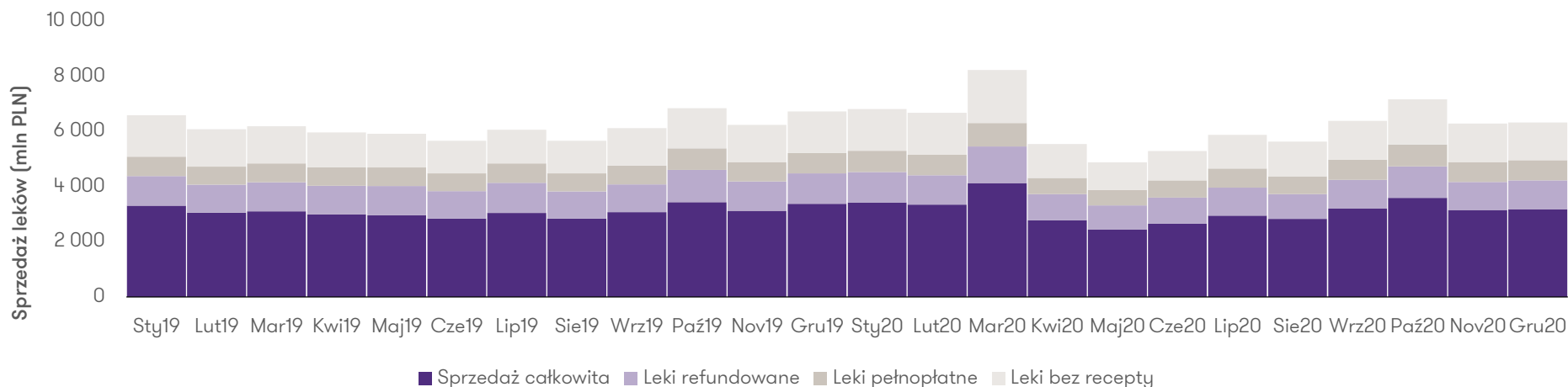
Pandemia nie przyniosła boomu sprzedaży

W 2020 roku zauważalny był wzrost sprzedaży leków bez recepty przy jednoczesnym spadku sprzedaży pozostałych leków, zwłaszcza refundowanych. Sprzedaż ogółem więc istotnie nie wzrosła.

W 2020 roku całkowita sprzedaż w aptekach wynosiła 37,7 mld zł i - mimo pandemii - nie wzrosła istotnie w stosunku do zeszłego roku. Zwiększyła się dokładnie o 1,4 proc. (530 mln zł). Najwyższą sprzedaż obserwowano w marcu i październiku, czyli w czasie I i II fali pandemii. Związane było to z „efektem tłumu” i faktem, że społeczeństwo próbowało zabezpieczyć się przed nadchodzącym lockdownem. W pozostałych miesiącach 2020 r. zauważalny był niewielki spadek miesięcznych przychodów na rynku aptecznym w porównaniu do okresu analogicznego roku 2019 r., głównie w wyniku mniejszej o 0,3 mld zł sprzedaży leków refundowanych.

Spadek ten został zrównoważony przez wzrost o 0,6 mld zł sprzedaży odręcznej (OTC). Wzrost ten wynikał z faktu, że pacjenci nabywali większą liczbę leków na odporność, suplementów diety i środków dezynfekujących. W związku z powyższym mix sprzedażowy uległ zmianie. Sprzedaż leków OTC pomiędzy 2019 a 2020 wzrosła z 42,8% do 43,9%.

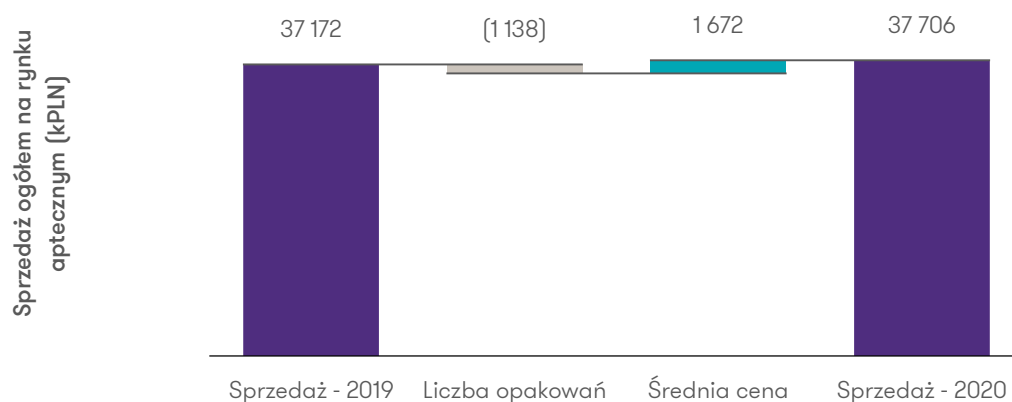

Mniej pacjentów, mniej leków, wyższe ceny

Lekki wzrost sprzedaży w aptekach w minionym roku był efektem delikatnego wzrostu średnich cen sprzedawanych produktów, głównie leków OTC.

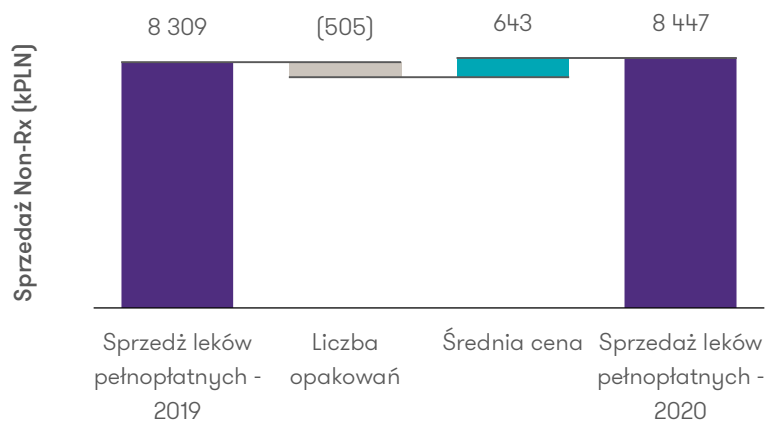
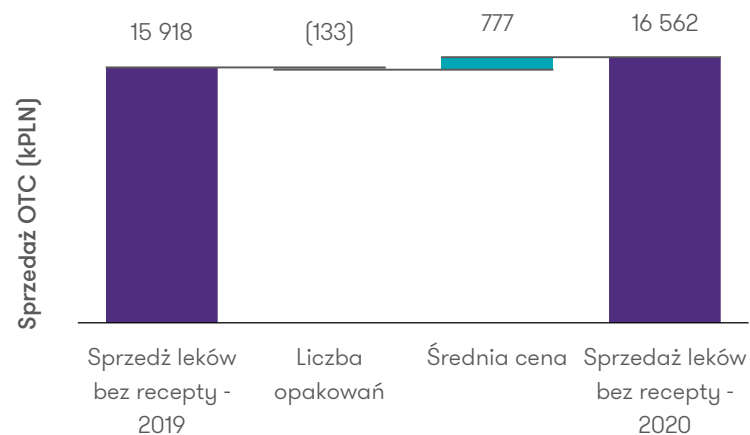
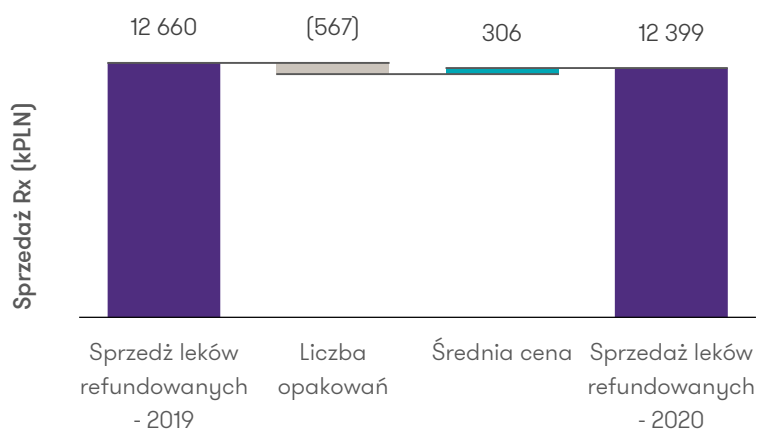
Wspomniany nieznaczny wzrost sprzedaży pomiędzy 2019 a 2020 rokiem wynikał przede wszystkim ze wzrostu cen produktów, zwłaszcza OTC. Liczby sprzedanych produktów natomiast spadła, głównie leków refundowanych (o 0,6 mln) i nierefundowanych (o 0,5 mln). Spadek liczby produktów był rezultatem spadku liczby pacjentów, a na to wpływ miał szereg innych czynników, np. wprowadzenie ograniczeń w liczbie przyjmowanych pacjentów w punktach farmaceutycznych, niższa skłonność społeczeństwa do realizowania zakupów, mniejsza liczba zachorowań w związku z izolacją oraz rzadsze wizyty pacjentów u lekarzy z powodu chorób innych niż covid.

W analizowanym okresie zaobserwować można było, iż na rynku aptecznym średnie ceny leków refundowanych i nierefundowanych były istotnie wyższe niż średnie ceny leków OTC.

Wszystkie segmenty z mniejszym popytem

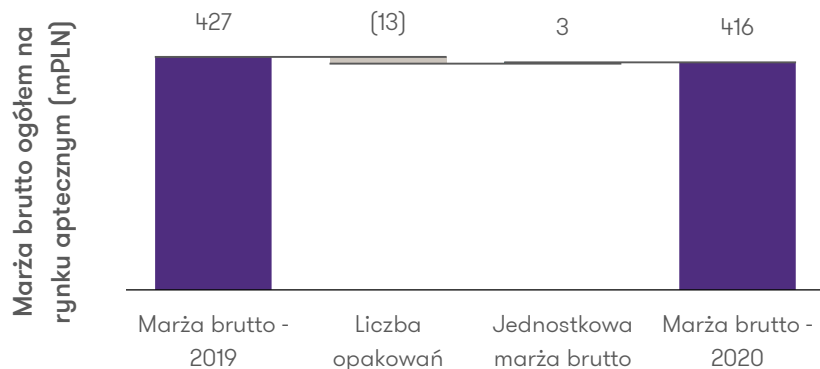
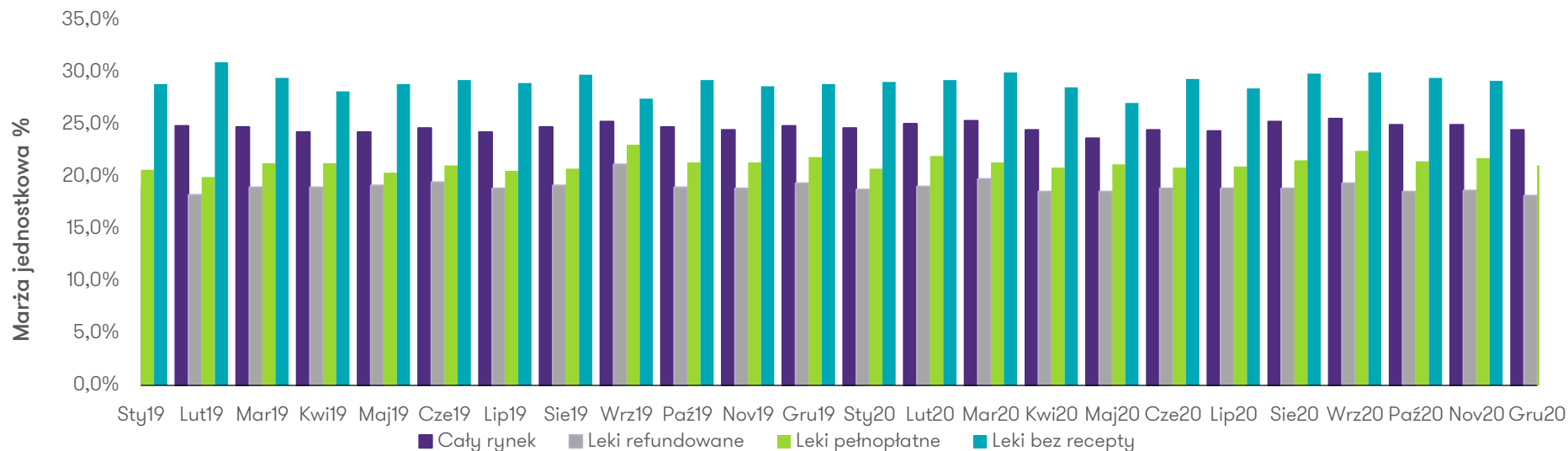
W efekcie pandemii koronawirusa w każdym segmencie rynku aptecznego widoczny był spadek sprzedaży liczby opakowań leków związany z mniejszą liczbą pacjentów. Izolacja oraz lockdown spowodowały spadek infekcji oraz zahamowanie tym samym nabywania leków na receptę.

Leki OTC odnotowały najmniejszy spadek liczby sprzedanych opakowań, głównie w wyniku nabywania przez społeczeństwo produktów do dezynfekcji oraz wzmacniających odporność

Marże bez większych zmian

Jednostkowe marże na sprzedaży pozostały na tym samym poziomie we wszystkich segmentach leków.

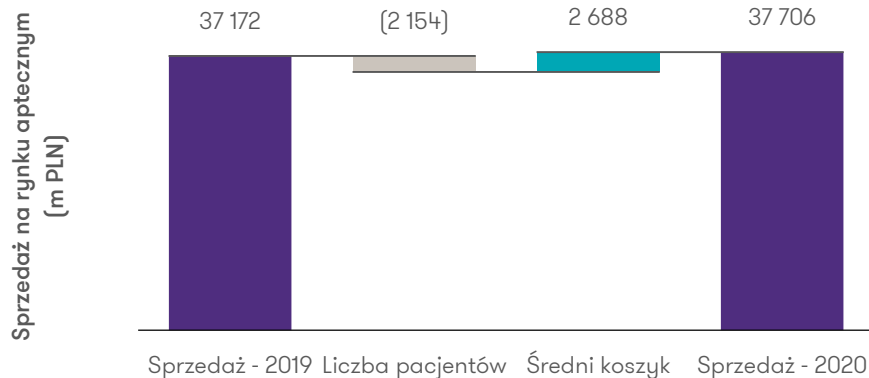
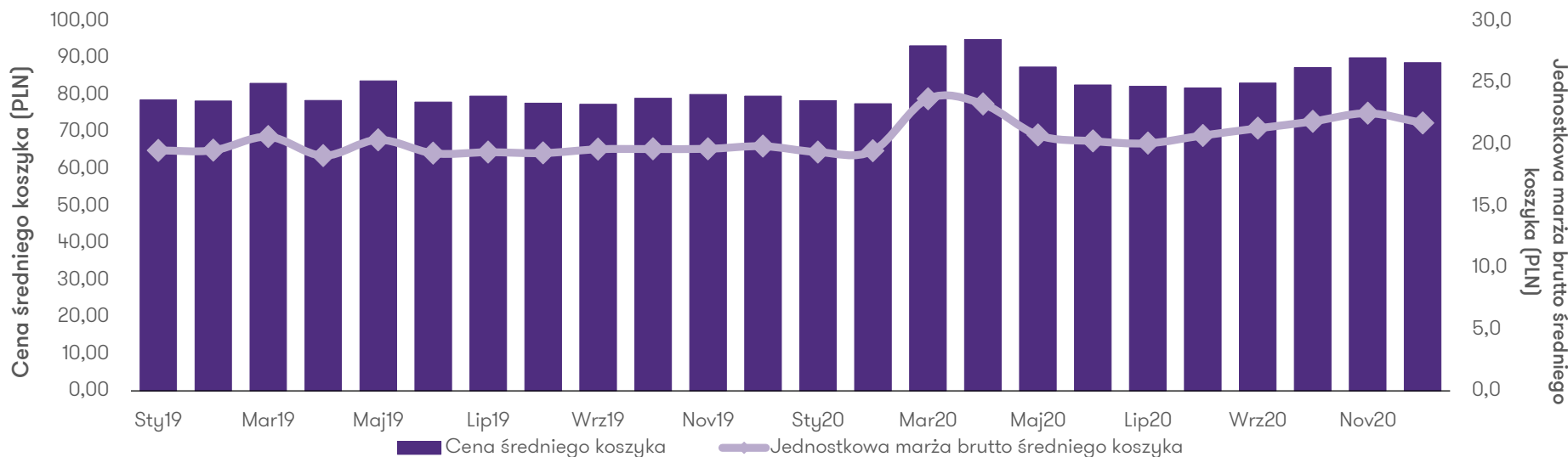

W latach 2019-2020 jednostkowa marża brutto na rynku aptecznym kształtowała się na zbliżonym poziomie, podlegała jedynie nieznacznym wahaniom. Najwyższą marżę przez cały badany okres utrzymywały leki OTC – wynosiła ona około 30% na opakowaniu, wobec około 20 gr przy lekach na receptę.

W żadnym z segmentów rynku aptecznego nie odnotowano istotnego wpływu spadku liczby sprzedawanych opakowań czy zmian jednostkowej marży brutto na generowane marże ogółem.

Panika zwiększyła koszyki

W marcu i kwietniu 2020 roku wyraźnie spadła liczba pacjentów, ale zwiększyła się jednostkowa wartość zakupów. Pacjenci rzadziej chodzili do aptek, ale – w obawie o ciągłość dostaw – nabywali leki „na zapas”.

W 2020 r. sprzedaż kształtowała się na poziomie zbliżonym do roku 2019. Wzrost cen średniego koszyka nabywanego przez pacjenta został zrównoważony przez spadek liczby pacjentów.

W momencie wybuchu pandemii koronawirusa widoczny był wzrost wartości średniego koszyka oraz wzrost liczby pacjentów. Natomiast w dalszej części roku 2020 r. w wyniku wprowadzonych ograniczeń oraz kolejnego lockdownu, liczba pacjentów spadła.

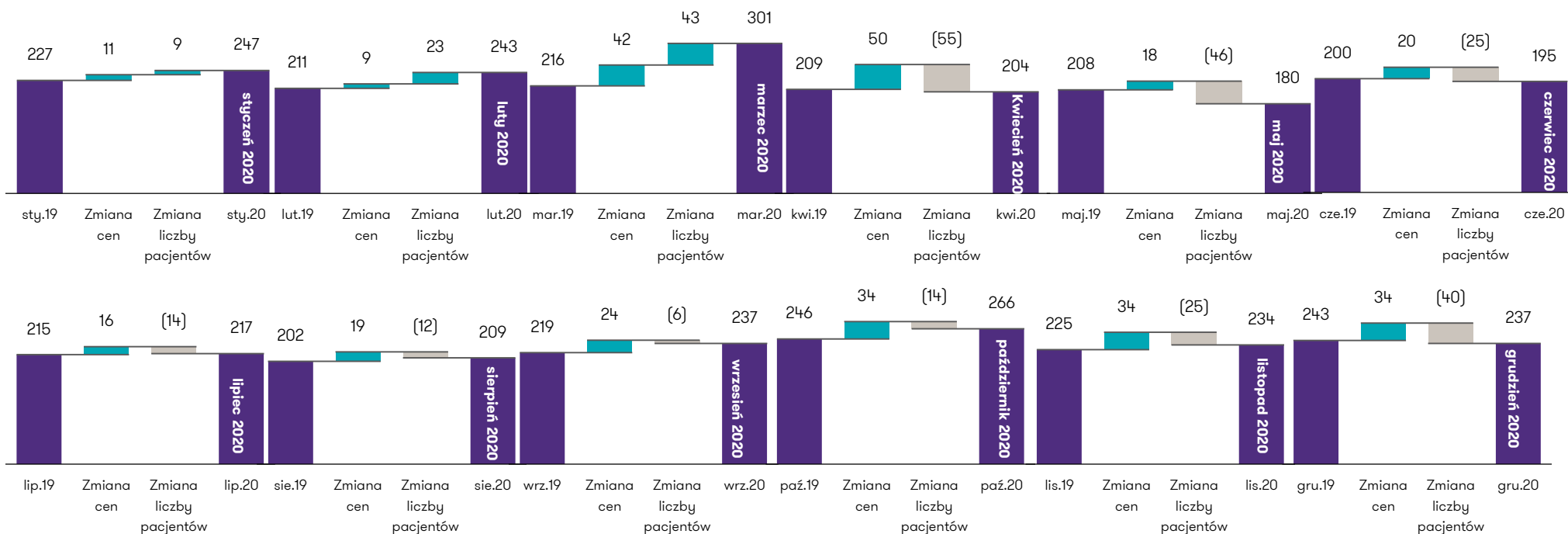
Fale zakażeń napędzały aptekom klientów

W marcu i kwietniu 2020 r. statystyczną aptekę odwiedziła rekordowa ilość pacjentów.

W marcu 2020 roku w odpowiedzi na potwierdzone pierwsze przypadki zarażenia wirusem COVID-19 statystyczną aptekę odwiedziła największa liczba pacjentów w okresie 2019-2020. Dodatkowo, w marcu i kwietniu 2020 średni koszyk w statystycznej aptece wyniósł odpowiednio 68,1 zł oraz 69,6 zł i był znacznie wyższy niż średni koszyk w pozostałych miesiącach analizowanego okresu.

W trakcie trwania pierwszej fali zakażeń (miesiące kwiecień – lipiec 2020) liczba pacjentów znacznie spadła. W analizowanym okresie, zauważalny był wzrost wartości przeciętnego paragonu, spowodowany wzrostem cen leków.

Zmiana liczby pacjentów w poszczególnych miesiącach 2020 roku w relacji do analogicznych miesięcy roku poprzedniego oraz źródła zmian

Uwagi metodologiczne

Źródło danych

Wszelkie wyliczenia zostały dokonane przez Grant Thornton. Jako bazę danych wykorzystano Krajowy Rejestr Zezwoleń na Prowadzenie Aptek Ogólnodostępnych, Punktów Aptecznych oraz Rejestr Udzielonych Zgód na Prowadzenie Aptek Szpitalnych i Zakładowych zwany w skrócie Rejestrem Aptek. Jest on dostępny pod adresem: <https://rejestrymedyczne.csioz.gov.pl/ra.html>

Przy analizie danych dotyczących rynku aptecznego w Polsce posłużono się danymi miesięcznymi publikowanymi w raportach PEX PharmaSequence dotyczących całego rynku aptecznego w okresie sty'19 – gru'20 (raporty sell-out).

Apteki ogólnodostępne i punkty apteczne

W niniejszym raporcie, mówiąc o aptekach, odnosimy się wyłącznie do aptek ogólnodostępnych i punktów aptecznych, które na dany dzień posiadały zezwolenie na prowadzenie działalności i nie zostało ono cofnięte lub nie wygasło. Na dzień 10 lutego 2021 roku takich podmiotów było 13 353. Wszystkie zostały objęte analizą.

Apteki szpitalne, szpitalne działy farmacji, apteki zakładowe

Rejestr Aptek na dzień 10 lutego 2021 roku obejmował 1981 podmiotów niebędących Apteką ogólnodostępną czy punktem aptecznym. Niniejszy raport nie obejmuje analizą wyżej wskazanych podmiotów.

Zapraszamy do kontaktu

Maja Jabłońska

Radca prawny, menedżer

Doradztwo transakcyjne

T +48 661 530 073

E maja.jablonska@pl.gt.com

Katarzyna Buda

Menedżer

Due diligence

T +48 785 119 091

E katarzyna.buda@pl.gt.com

Konrad Ziemkowski

Specjalista

Due diligence

T +48 785 640 182

E konrad.ziemkowski@pl.gt.com

Kontakt dla mediów:**Jacek Kowalczyk**

Dyrektor Marketingu i PR

Grant Thornton

T +48 505 024 168

E Jacek.Kowalczyk@pl.gt.com

O nas

Grant Thornton to jedna z wiodących organizacji audytorsko-doradczych na świecie, obecna w 140 krajach i zatrudniająca ponad 56 tys. pracowników. W Polsce działamy od 28 lat. Zespół 700 pracowników wspiera naszych klientów w obszarach takich jak audyt, doradztwo podatkowe, doradztwo transakcyjne czy outsourcing płac i kadr oraz outsourcing księgowości.